

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Julkisen hallinnon verkkosivujen saavutettavuusdirektiivi – Saavuta 2016!

Markus Rahkola

Sisältö

- Tausta
- Sisältö
- Kansallisen valmistelun tilanne ja jatkotoimenpiteet

Direktiivin tausta ja tavoitteet

Direktiivin valmistelun lähtökohdat

- EU
 - Euroopan sähköisen hallinnon toimintasuunnitelma 2011– 2015 ja 2016-2020
 - Euroopan digitaalistratgia
 - Euroopan vammaisstrategia 2012 – 2020
 - Euroopan ohjelmien tuki (7. PO 2007 – 2013)
- YK:n vammaissopimus
- EU:n sisällä ei yhteisiä käytäntöjä, kansallisten lakien ja toimenpiteiden välillä merkittäviä eroja

Tavoitteet

- Luoda yhdenmukaiset minimitaso vaatimukset julkisen hallinnon verkkopalveluiden saavutettavuudelle
- Kansalaisten yhdenvertaisuus
 - Edistää kaikkien mahdollisuutta toimia täysivertaisesti digitalisoituvassa yhteiskunnassa kansalaisena ja työntekijänä
 - Parantaa digitaalisten palveluiden laatua
- Luoda saavutettavuuden markkinat
 - Verkkopalveluiden saavutettavuuteen liittyvien tuotteiden ja palvelujen sisämarkkinoiden parantaminen ja saavutettavien verkkosivustojen määrän kasvattaminen
 - Sähköisten palvelujen kehittäjien markkinat Euroopan talousalueella arviolta n. 2 miljardia euroa (2012)
 - Sähköisiä hallintopalveluita tarjoavia verkkosivustoja EU:ssa n. 380 000 ja julkisten elinten sivustoja n. 760 000

Tavoitteet

Kansalaisena ja työntekijänä

Edistää kaikkien mahdollisuutta toimia täysivertaisesti digitalisoituvassa yhteiskunnassa kansalaisena ja työntekijänä

- Sähköisten palvelujen kehittäjien markkinat Euroopan talousalueella arviolta n. 2 miljardia euroa (2012)
- Sähköisiä hallintopalveluita tarjoavia verkkosivustoja EU:ssa n. 380 000 ja julkisten elinten sivustoja n. 760 000

Saavutettavuuteen liittyvien tuotteiden ja palvelujen sisämarkkinoiden parantaminen
Parantaa digitaalisten palveluiden laatua

Valmistelu 2012-2016

- Joulukuussa 2012 annettiin direktiiviehdotus (COM(2012) 721/ 2012/0340 (COD) ”Julkisen sektorin elinten verkkosivustojen saavutettavuus”.
- Direktiiviehdotuksen valmistelu eteni hitaasti vuoden 2015 lopulle
 - Avoinna olleet tekniset standardit hidastivat valmistelua
- Vuoden 2015 aikana ehdotuksen soveltamisala laajeni koskemaan koko julkista sektoria, alkuperäinen ehdotus koski vain 12 palvelua
- Luxemburgin puheenjohtajuuskaudella 12/2015 saatiin neuvottelumandaatti kolmikantaneuvotteluiden aloittamiseksi.
- Ehdotuksen käsittely eteni rivakasti Hollannin johdolla kevään 2016 aikana ja poliittinen yhteisymmärrys direktiivistä saatiin 3.5.2016 pidetyssä trilogissa.

Direktiivin sisältö

Soveltamisalan määritelmä

- **'julkisen sektorin elimellä'** direktiivin 2014/24/EU (direktiivi julkisista hankinnoista) 2 artiklan 1 kohdan 4 alakohdassa määriteltyjä valtion viranomaisia, alueviranomaisia tai paikallisviranomaisia, julkisoikeudellisia laitoksia tai yhden tai useamman tällaisen viranomaisen tai yhden tai useamman tällaisen julkisoikeudellisen laitoksen muodostamia yhteenliittymiä, jos nuo yhteenliittymät on nimenomaisesti perustettu yleisen edun mukaisiin tarpeisiin vastaamiseksi, eikä niillä ole teollista tai kaupallista luonnetta;
- **Hankintadirektiivissä 'julkisoikeudellisilla laitoksilla'** tarkoitetaan laitoksia, joilla on kaikki seuraavat ominaisuudet:
- ne on nimenomaisesti perustettu tyydyttämään yleisen edun mukaisia tarpeita, eikä niillä ole teollista tai kaupallista luonnetta;
- ne ovat oikeushenkilöitä; ja
- niitä rahoittavat pääosin valtion viranomaiset, alue- tai paikallisviranomaiset tai muut julkisoikeudelliset laitokset; tai niiden johto on näiden viranomaisten tai laitosten valvonnan alainen; tai valtion viranomaiset, alue- tai paikallisviranomaiset tai muut julkisoikeudelliset laitokset nimittävät yli puolet niiden hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistä;

Direktiivin sisältö: Soveltamisalaan kuuluvat verkkopalvelut

- Yleisölle avoimet julkisen sektorin verkkosivut ja mobiilisovellukset, mukaanlukien intranetit ja extranetit
 - Intra- ja extranetit, jotka on julkaistu vuoden sisällä direktiivin voimaantulosta vasta kun palveluun tehdään merkittävä uudistus
- Jäsenmaat voivat jättää koulujen ja päiväkotien verkkopalvelut soveltamisalan ulkopuolelle, paitsi olennaiset hallinnolliset verkkopalvelut
 - Kansallista liikkumavaraa: jos tiedot ja palvelut ovat saavutettavissa jossain toisessa verkkopalvelussa, niin samaa asiaa ei ole pakko tehdä saavutettavaksi uudelleen toisessa verkkopalvelussa
- Soveltamisalaan ei kuulu seuraavien toimijoiden palvelut
 - Yleisradiotoimijoiden palvelut
 - Kolmannen sektorin toimijoiden palvelut (Non-governmental organisations) jos näiden tarjoamat palvelut eivät ole olennaisia yleisölle tai vammaisille suunnattuja
 - Arkistoluonteiset palvelut, jotka eivät sisällä hallinnolliseen prosessiin tarvittavia tietoja

Direktiivin sisältö: Soveltamisalaan kuuluvat sisällöt

- Lähtökohtaisesti soveltamisalaan kuuluvat kaikki julkisen hallinnon verkkopalveluiden sisällöt, myös mobiilipalvelut
- Seuraavat sisällöt eivät kuulu soveltamisalaan
 - Toimistosovellusformaatit, jotka on julkaistu ennen tiettyä päivämäärää ja jotka eivät ole olennaisia julkisen palveluprosessin kannalta
 - AV-materiaali (prerecorded time-based media), joka on nauhoitettu ennen 10.1.2017; artikkelissa määriteltyä päivämäärää (ei vielä määritelty)
 - Suorat lähetykset
 - Paitsi jos ne ovat saatavilla verkosta esityksen jälkeen tai ne julkaistaan uudelleen nauhoitettuina, tulee olla saavutettavia ilman aiheetonta viivystä
 - Terveyttä, hyvinvointia tai turvallisuutta koskevat lähetykset tulee priorisoida ja julkaista viimeistään 14 vuorokautta esityksen jälkeen
 - Kartta-aineistot, jos olennainen tieto on saavutettavassa muodossa saatavilla navigointia varten
 - Kulttuuriperintöaineistot, joita ei voida tehdä täysin saavutettavaksi
 - Julkisen hallinnon tulisi välttää käyttämästä 3. osapuolen sisältöjä tai palveluita osana verkkopalvelua, jos nämä estävät verkkopalvelun saavutettavuuden toteutumista

Direktiivin sisältö: Soveltamisalan resitaalit

- Jäsenmailla mahdollisuus laajentaa soveltamisalaa myös muihin verkkopalveluihin kuin vain vähimmäisvaatimuksissa mainittuihin, erityisesti työpaikkojen ja koulutuksen intra- ja extranet-palveluihin
 - Esimerkiksi sähköiset oppimisympäristöt
- Jäsenmaita rohkaistaan laajentamaan soveltamisalaa myös yksityiselle sektorille, varsinkin arkielämän kannalta keskeisille toimialoille (HUOM. Esteettömyysdirektiivi)
 - Sosiaali- ja terveydenhuolto
 - Liikenne
 - Sähkö, vesi, lämpö
 - Sähköinen viestintä
 - Postitoiminta

Direktiivin sisältö: tekninen kriteeristö

- Saavutettavuusvaatimukset koskevat havaittavuutta, käyttökelpoisuutta, ymmärrettävyyttä, toimintavarmuutta
- [EN 301 549 v1.1.2 \(2015-04\)](#) määrittää minimitason tekniset vaatimukset, kunnes harmonisoidut säädökset saadaan tehtyä
 - Käytännössä noudattaa pitkälti WCAG 2.0 –kriteeristöä
- Komissiolla valta antaa toimeenpanosäädöksiä tarkemmista teknisistä vaatimuksista, jos harmonisoituja säädöksiä ei saada julkaistua kahden vuoden kuluessa direktiivin hyväksymisestä
- Komissiolla valta antaa delegoituja säädöksiä kriteeristön ajantasaisuuden varmistamiseksi

Direktiivin sisältö: kohtuuton taakka

- Jäsenmaiden tulee huolehtia, että soveltamisalaan kuuluvat organisaatiot toteuttavat direktiiviä siihen laajuuteen ettei se aiheuta palvelua tuottavalle organisaatiolle kohtuutonta taakkaa
- Kohtuutonta taakkaa arvioitaessa tulee ottaa huomioon
 - Organisaation koko, resurssit, palvelun käyttötiheys/määrät suhteessa palvelun saavutettavuuden kustannuksiin ja hyötyihin erityisesti vammaisille
 - Organisaatiot tekevät itsearvion kohtuuttoman taakan osalta
- Jos organisaatio on todennut saavutettavuuden toteuttamisen aiheuttavan kohtuuttoman taakan sen toiminnalle, sen tulee tehdä tästä ilmoitus (artikla 6)
 - Kuvattava mitkä osuudet kriteeristöstä jäävät täyttämättä
 - Mistä löytyy vaihtoehdot palvelun käyttämiselle

Direktiivin sisältö: toimeenpano ja valvonta

- Jäsenmaiden tulee ilmoittaa taho(t), joka vastaa direktiivin toimeenpanon seurannasta
 - Tekninen valvonta: kriteerien toteutuminen verkkopalveluissa
 - Hallinnollinen valvonta: viranomaisen jolle voi valittaa, jos palvelut eivät täytä vaatimuksia
 - Verkkopalveluluista vastaavan viranomaisen tulee antaa perusteltu vastaus palautteeseen kohtuullisessa ajassa
- Komissiolta tarkemmat ohjeet valvonnan ja mittaamisen suorittamiseen viimeistään kaksi vuotta direktiivin voimaantulosta
 - Metodologian pitää olla läpinäkyvä, muunneltava, vertailtava, uudelleentuotettava ja helppokäyttöinen
- Jäsenmaiden vastuulla on edistää saavuttavuuden toteutumista, yleistä tietoisuutta ja mahdollistaa esimerkiksi saavutettavuuden koulutusta

Direktiivin sisältö: saavutettavuusseloste

- Soveltamisalaan kuuluvissa verkko- ja mobiilipalveluissa pitää olla saatavilla säännöllisesti päivitetty, selkeä ja ymmärrettävä saavutettavuusseloste
- Siinä tulee kuvata
 - Jos joku osuus palvelusta ei ole saavutettava ja miksi se ei, ja jos mahdollista, vaihtoehtoinen palvelu
 - Kuvaus ja linkki palautejärjestelmään, jolla käyttäjät voivat ilmoittaa organisaatiolle saavutettavuuskriteeristön täyttymättömyydestä
 - Miten pyytää tietoa kohtuuttoman taakan perusteluista
 - Mihin voi valittaa, jos organisaation selitykset saavutettavuuden toteutumattomuudesta eivät ole perusteltuja (hallinnollinen kantelu?)
- Komissio antaa kahden vuoden kuluessa toimeenpanosäännöksen selosteen muodosta

Direktiivin sisältö: raportointi

- Ensimmäinen raportointi viiden vuoden (2+3 vuotta) kuluttua direktiivin voimaantulosta
 - Komissiolta tarkempia raportointiohjeita 2 vuotta direktiivin voimaantulon jälkeen
- Ensimmäisessä raportissa kuvattava saavutettavuuden määrillisen ja hallinnollisen toteutumisen lisäksi
 - Miten saavutettavuuden edistämisen yhteistyö eri osapuolten kanssa on toteutettu
 - Toimintamallit saavutettavuuden kehittämisen mahdollisimman laajan avoimuuden toteuttamiseksi
 - Kokemukset ja huomiot toimeenpanosta
 - Saavutettavuuden yleisen edistämisen keinot
- Raportit on julkaistava saavutettavassa muodossa

Voimaantulo

FINAL COMPROMISE

	YEAR 0	YEAR 1	YEAR 2	YEAR 3	YEAR 4	YEAR 5	YEAR 6	YEAR 7	YEAR 8
<u>Activity & Reference to Article</u>	Art 12: Entry into force	N/A	Art 10: Transposition deadline (21 months after EoF) Art 4, 6 and 7: Deadline for Implementing acts on monitoring methodology, CTS, model statement, and arrangements for reporting. (24 months after EoF)	Art 10: Accessibility of new websites (12 months after Transposition)	Art 10: Accessibility of old websites (24 months after Transposition) Art 10: <u>Accessibility of mobile applications (33 months after transposition).</u>	Art 7: 1st report of MS to EC (3 years after monitoring methodology)	Art 11: Deadline for Review by EC (5,5 years after EoF)	N/A	Art 7: Second report (3 years after first one)

- Direktiivi hyväksyttiin Euroopan parlamentissa 26.10.2016
 - Virallisesti voimaan 21 päivän kuluttua virallisessa lehdessä julkaisusta
- Kansalliset toimeenpanotoimet tulee ilmoittaa komissiolle 21 kuukautta direktiivin voimaantulosta
- Sovelletaan
 - Uusiin verkkopalveluihin 33 kuukautta voimaantulon jälkeen
 - Vanhoihin verkkopalveluihin 45 kuukautta voimaantulon jälkeen
 - Mobiilipalveluihin 55 kuukautta voimaantulon jälkeen

Saavutettavuusdirektiivin kansallinen toimeenpano

Direktiivin vaikutukset Suomessa

- Soveltamisalaan kuuluvia julkisen hallinnon organisaatioita Suomessa arviolta noin 1000 - 1200
 - Valtion virastot ja laitokset 278, rahastot 11
 - Kunnat 313 ja kuntayhtymät 187
 - Yliopistot 21 (kuuluvatko soveltamisalaan?)
 - Muita noin 400
- Verkkopalveluita sitten huomattavasti enemmän, arviolta x10?
- Käytössä olevia teknisiä ratkaisuja paljon
- Arvion mukaan hyvin harva julkisen hallinnon verkkopalvelu täyttää direktiivin kriteeristön
- Osa vaatimuksista toteuttavissa helposti normaalin ylläpitotyön yhteydessä ja mahdollista siirtymäajan puitteissa, osa vaatimuksista voi edellyttää isompaa päivitystä
 - Samalla tulisi tehdä arvio verkkopalveluiden tarpeellisuudesta ja voisiko palveluita yhdistää
- Raportointi- ja valvontavaatimusten täyttäminen tarkoittaa uusia tehtäviä kansallisessa toimeenpanossa sovittaville viranomaisille

Kansallinen toimeenpano - näkökulma

- Tavoitteet kannatettavia ja tavoitteena toteuttaa toiminnallinen saavutettavuus, ei pelkkä tekninen saavutettavuus
- Tukevat käynnissä olevaa digitalisaatiota (hallitusohjelma)
- Hyödyt tulevat kaikille verkkopalveluiden käyttäjille
- Soveltamisalan rajauksista huolimatta varsinkin Suomessa tulee miettiä miten varmistetaan digitaalisten palveluprosessien toimivuus saavutettavasti (yksityinen-julkinen)
- Saavutettavuustavoite on kirjattu digitalisoinnin periaatteisiin, suunnittele kaikille –periaate
- Toimeenpanossa haettava tasapaino kuntien velvoitteiden ja kustannusten karsimisen kanssa
- Otettava huomioon hallituksen linjaus, että direktiivien velvoitteita ei laajenneta kansallisesti alkuperäisestä

Kansallinen toimeenpano – mitä pitää tehdä?

- Kansallisen toimeenpanon valmistelu JulICT:ssä käynnissä
 - Viralliset jäsenpyynnöt ja työryhmän asettaminen vuoden 2016 aikana
- Lähtötilanteen selvittäminen
- Tarvittavien toimenpiteiden kartoitus (hallinnollinen ja tekninen)
- Verkkopalvelujen saavutettavuutta koskevaa lainsäädäntöä ei ole, joten tätä koskeva osuus joudutaan tekemään
 - Informaatio-ohjausta tehty kuitenkin jo vuosia: esim. JHS, verkkopalveluiden arviointityökalu
- Säädetävä myös valvontaviranomaisesta/viranomaisista
 - Tekninen valvonta
 - Hallinnollinen valvonta
 - Raportointi
- Direktiivin henkeä toteuttavat jo hallintolaki ja yhdenvertaisuuslaki, mutta hieman eri näkökulmalla
- Luotava suunnittele kaikille –malli (universal design)

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Kiitos!

Kysymyksiä tai kommentteja?

Lisätietoja saavutettavuusdirektiivistä:

Markus Rahkola

02955 30139

Sähköposti @vm.fi

